

FRI-K1-1-QHE-06

THE NEW SYSTEM OF CRITERIA OF THE NEAA – A STEP FOR IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION⁶

Assoc. Prof. Boris Sakakushev, PhD

Faculty of Mechanical and Manufacturing Engineering,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: 082 888 237

E-mail: bsak@uni-ruse.bg

Assist. Prof. Tzvetelin Gueorguiev, PhD

Faculty of Mechanical and Manufacturing Engineering,

“Angel Kanchev” University of Ruse

Tel.: 082 888 493

E-mail: tzgeorgiev@uni-ruse.bg

***Abstract:** The paper presents the challenges arising from the new criteria for accreditation of the National Evaluation and Accreditation Agency /NEAA/ of the Republic of Bulgaria and their direct and indirect influence on the improvement the quality of higher education. Very briefly is discussed the European standard ESG /Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area/ as a document which lays the foundations for the formulation of the new system of criteria in the light of the main guidelines for improving the quality of higher education both in Europe, and in Bulgaria. Presented is the relationship between this standard and the new criteria for assessment and accreditation of the NEAA. Along with each of the criteria are listed some urgent measures which have to be taken in order to respond to the new reality.*

***Keywords:** Accreditation criteria, quality of higher education, European standard ESG*

***JEL Codes:** I23*

ВЪВЕДЕНИЕ

Стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG) бяха приети от министрите, отговарящи за висшето образование през 2005 г. по предложение, изготвено от Европейската асоциация за осигуряване на качество във висшето образование (ENQA) в сътрудничество с Европейския студентски съюз (ESU), Европейската асоциация на институциите за висше образование (EURASHE) и Асоциацията на европейските университети (EUA). От 2005 г. е постигнат значителен напредък в осигуряването на качеството, както и в други насоки на действие от Болоня, като например, рамки за квалификация, признаването и насърчаването на използването на резултатите от обучението, като всички те допринасят за промяна на парадигмата в посока към учене и преподаване, фокусирано върху студентите. Като се има предвид този променящ се контекст, през 2012 г. Съвета на министрите покани Групата Е4 (ENQA, ESU, EUA, EURASHE) в сътрудничество с Education International (EI), BUSINESSEUROPE и Европейския регистър по осигуряване на качеството на висшето образование (EQAR) за изготвяне на първоначалното предложение за преразглеждане на ESG, „за да се подобри тяхната яснота, приложимост и полезност, включително и техния обхват“.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Европейски стандарт ESG

Висшето образование, научните изследвания и иновациите играят решаваща роля в подкрепа на социалното сближаване, икономическия растеж и конкурентоспособността в

---

⁶ Докладът е представен на 56-та Научна конференция на Русенски университет „Ангел Кънчев“ и Съюз на учените – Русе „Индустрия 4.0 Бизнес среда. Качество на живот“ с оригинално заглавие на български език: Новата система за критерии на НАОА - стъпка за подобряване на качеството на образованието

световен мащаб. Като се има предвид желанието европейските общества да се основават все повече на знанието, висшето образование е основен компонент на социално-икономическото и културното развитие. В същото време нарастващото търсене на умения и компетенции изисква висшето образование да реагира по нов начин. Основна цел на Стандартите и насоките за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG) е да допринасят за общото, трансгранично и сред всички заинтересовани страни, разбиране на осигуряването на качеството на обучение и преподаване. Те са играли и ще продължават да играят важна роля в развитието на националните и институционалните системи за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование и трансграничното сътрудничество.

I. Контекст, обхват, цели и принципи

Определяне на контекста

Ангажирането с процесите за осигуряване на качеството на обучение, особено тези за външно осигуряване, позволява на европейските системи за висше образование да покажат качеството си и да увеличат прозрачността, като по този начин помагат да се изгради взаимно доверие и по-добро признаване на тяхната квалификация, програми и други разпоредби. ESG се използват от институциите и агенциите за осигуряване на качеството като **референтен документ** за вътрешни и външни системи за осигуряване на качеството на висшето образование. Нещо повече, те се използват от Европейския регистър по осигуряване на качеството (EQAR), който отговаря за регистъра на агенциите за осигуряване на качеството, които спазват ESG. В тази връзка НАОА на Република България приема тези документи за основополагащи при изграждане на новата критериална система за оценяване и акредитация.

Обхват и концепции

ESG са набор от стандарти и насоки за вътрешно и външно осигуряване на качеството във висшето образование. ESG не са стандарти за качество, нито пък определят как се изпълняват процедурите по осигуряване на качеството, те предоставят насоки, обхващащи областите, които са от жизненоважно значение за успешното осигуряване на качеството и учебната среда във висшето образование. ESG би трябвало да се разглеждат в по-широк контекст, който включва и квалификационните рамки, ECTS и приложението към дипломата, които също допринасят за насърчаване на прозрачността и взаимното доверие във висшето образование в ЕНЕА (Европейското пространство за висше образование) (ЕНЕА, 2015).

Фокусът на ESG е за осигуряване на качеството, свързано с ученето и преподаването в областта на висшето образование, включително на учебната среда и съответните връзки с научните изследвания и иновациите. В допълнение, институциите имат политики и процедури за осигуряване и подобряване на качеството на останалите свои дейности, като например, научни изследвания и управление. **ESG се прилагат към цялото висше образование, предлагано в ЕНЕА, независимо от начина на обучение или мястото на предлагане.** По този начин ESG са също така приложими към цялото висше образование, включително и към транснационалното и трансгранично предлагане. В този документ терминът „програма“ се отнася до висшето образование в най-широкия му смисъл, включително и за това, което не е част от програмата, водеща до официална диплома.

Терминът „осигуряване на качеството“ се използва в този документ за описване на всички дейности в цикъла на непрекъснато подобряване (т.е. на дейностите за осигуряване и подобряване на качеството). Освен ако не е предвидено друго, в документа се подразбира, че заинтересованите страни обхващат всички участници в дадена институция, включително студентите и персонала, както и външните заинтересовани страни, като например, работодателите и външните партньори на институцията. Думата „институция“ се използва в стандартите и насоките, за да обозначи висшите училища.

Цели и принципи

ESG има следните цели:

- те поставят обща рамка на системите за осигуряване на качеството за обучение и преподаване на европейско, национално и институционално равнище;
- те дават възможност за осигуряване и подобряване на качеството на висшето образование в Европейското пространство;
- те подкрепят взаимното доверие, като така улесняват признаването и мобилността в рамките на и извън националните граници;
- те предоставят информация за осигуряването на качеството в ЕНЕА.
- висшите училища носят основната отговорност за качеството на предлаганото от тях образование и осигуряването му;
- осигуряването на качеството отговаря на разнообразието от системи за висше образование, институции, учебни планове, програми и студенти;
- осигуряването на качеството подпомага развитието на културата на качеството;
- осигуряването на качеството отчита нуждите и очакванията на студентите, на всички други заинтересовани страни и на обществото като цяло.

Тези цели осигуряват рамка, в която ESG може да се използват и да се прилагат по различни начини от различни институции, агенции и държави. ЕНЕА се характеризира със своето многообразие на политически системи, системи за висше образование, социално-културни и образователни традиции, езици, стремежи и очаквания. ESG предоставят на европейско равнище критерии, спрямо които се оценяват агенциите за осигуряване на качеството и тяхната дейност. Това гарантира, че агенциите за осигуряване на качеството в ЕНЕА се придържат към един и същ набор от принципи, а процесите и процедурите са моделирани, за да отговарят на целите и изискванията на техния контекст. Именно по тази причина, този стандарт е приет за база при изграждане на новата критериална система за оценяване и акредитация на НАОА на Република България (НАОА, 2015; НАОА, 2016).

Стандартите за осигуряване на качеството са разделени на три части:

- вътрешно осигуряване на качеството;
- външно осигуряване на качеството;
- агенции за осигуряване на качеството.

Би трябвало да се има предвид, обаче, че трите части са неразривно свързани помежду си и заедно формират основата на Европейска рамка за осигуряване на качеството. Външното осигуряване на качеството в част 2 признава стандартите за вътрешно осигуряване на качеството в част 1, като така гарантира, че вътрешната дейност, осъществявана от институциите, е пряко свързана с което и да е външно осигуряване на качеството, през което преминават. По същия начин, част 3 се отнася към част 2. Така тези три части работят, като се допълват взаимно и би трябвало да се възприемат като едно цяло.

Нова критериална система на НАОА за оценяване и акредитация.

- приета от НАОА на 20.10.2016 г.;
- базирана на стандарт ESG;
- съдържа:
  - критерии за институционална акредитация;
  - критерии за оценяване на проекти за откриване и преобразуване на Висши училища (ВУ);
  - критерии за оценяване на проекти за откриване и преобразуване на основно звено (ОЗ) или на филиал на ВУ;
  - критерии за програмна акредитация на професионално направление/специалност от регулираните професии;
  - критерии за програмна акредитация на докторски програми;
  - критерии за оценяване на проекти за откриване на професионално направление/специалност от регулираните професии;
  - критерии за следакредитационно наблюдение и контрол върху прилагането на вътрешната система за оценяване и поддържане на качеството на обучение и на академичния състав на висшите училища.

- влиза в сила от 1.01.2017 г.

Структура на методиката за програмна акредитация на професионално направление (според авторите най-важната структурна единица):

- стандарти - изисквания, които трябва да се прилагат и спазват, въз основа на договорена и възприета практика за осигуряване на качеството на висшето образование;
- насоки - осигуряват пояснения във връзка с прилагането на стандартите;
- критерии;
- съдържание на критериите;
- доказателства.

Стандарти на методиката за програмна акредитация на професионално направление:

1. политика за осигуряване на качеството;
2. разработване и одобряване на програмите;
3. обучение, преподаване и оценяване, ориентирани към студентите;
4. прием, развитие, признаване и сертифициране на студентите;
5. преподавателски състав;
6. учебни ресурси и подпомагане на студентите;
7. управление на информацията;
8. информация за обществеността;
9. текущ мониторинг и периодичен преглед на програмите;
10. циклично външно осигуряване на качеството.

Стандарт 1. Политика за осигуряване на качеството:

• 1.1. При извършване на обучение в професионално направление се поддържа и развива политика за осигуряване на качеството, която се оповестява и е част от стратегическото управление на висшето училище.

• 1.2. Управление на качеството на образованието. **Създаване на комисия по качество на образованието във факултета. Създаване на стратегии за развитие на професионалните направления.**

Стандарт 2. Разработване и одобряване на програмите (учебните планове):

• 2.1. ВУ извършва обучение по професионалното направление като прилага процедури за разработване, одобряване, наблюдение и актуализиране на учебната документация, при съдействието на представители на партньорски организации, студенти и други заинтересовани страни. **Създаване на комисия по учебната дейност във факултета и УМК (учебно-методичните комисии) по отделните специалности, които работят в тясна връзка.**

Стандарт 3. Обучение, преподаване и оценяване, ориентирани към студентите:

• 3.1. Съществува система от правила и дейности, свързани със стимулиране на мотивацията и активната позиция на студентите в процеса на обучение на съответното професионално направление. **Създаване на Контролна комисия във факултета** (за разглеждане жалби на студенти и преподаватели).

Стандарт 4. Прием, развитие, признаване и сертифициране на студентите:

• 4.1. Институцията оповестява публично приетите от нея документи, очертаващи „жизнения цикъл“ на студента: прием в съответно професионално направление, развитие, признаване и сертифициране, както и доказателства за последователното им и прозрачно прилагане.

Стандарт 5. Преподавателски състав:

• 5.1. Институциите имат разработена политика за осигуряване на качествен академичен състав чрез прилагане на прозрачни процедури като част от стратегията за развитие на професионалното направление. **Създаване на стратегия за развитие на АС (академичния състав) на звеното (факултета).**

• 5.2. Научноизследователската и художествено-творческата дейност на академичния състав и участието на студентите и докторантите в нея.

Стандарт 6. Учебни ресурси и подпомагане на студентите:

- 6.1. Има осигурена и непрекъсно развиваща се финансова, материално-техническа и информационна база, необходима за учебно-преподавателската, научноизследователската, художественотворческата и спортна дейности по професионалното направление, както и подходяща среда за дистанционно обучение, ако провеждат такова.

Стандарт 7. Управление на информацията:

- 7.1. Институциите имат изградена организация за управление на информацията, свързана с реализацията на обучението по професионалното направление и последващата реализация на завършилите. **Обсъждане на резултати от анкети със студенти, работодатели и алумни. Създаване на Алманах на алумните.**

Стандарт 8. Информация за обществеността:

- 8.1. Институциите публикуват ясна, точна, обективна, актуална и лесно достъпна информация за всички дейности, свързани с обучението по професионалното направление.

Стандарт 9. Текущ мониторинг и периодичен преглед на програмите:

- 9.1. Институциите извършват регулярен мониторинг (наблюдение) и актуализиране на учебните програми, съобразно еволюцията на научните знания и технологии, при обучението по професионалното направление. **Анализ на успеваемостта на студентите в процеса на тяхното обучение.**

Стандарт 10. Циклично външно осигуряване на качеството:

- 10.1. Институциите извършват планирани дейности за самооценяване и външни оценки на всички учебни програми по професионалното направление. **Включване в ДИК (държавните изпитни комисии) на преподаватели от други висши учебни заведения / висши училища или от бизнеса и производството.**

ИЗВОДИ

- новата критериална система на НАОА поставя нови, по-високи стандарти за качеството на висшето образование;

- новите изисквания ще повлияят благотворно на висшите училища и основните звена в много насоки:

- адаптиране на обучението към нуждите на бизнеса;
- повишаване на качеството на обучението;
- публичност и прозрачност;
- по-добър имидж и реклама;
- „отвореност“ на обучението към чужди висши училища в ЕС, и др.

REFERENCES

EHEA (2015). Standarti i nasoki za osiguryavanane na kachestvoto v Evropeyskoto prostranstvo za visshe obrazovanie. (ESG) (*Оригинално заглавие:* Стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG) URL: http://www.enqa.eu/indirme/esg/ESG%20in%20Bulgarian_by%20NEAA.pdf (Accessed on 16.08.2017).

NAOA (2015). Kriterialna sistema na NAOA za ocenjavane i akreditaciya v saotvetstvie sas Standartite i nasoki za osiguryavanane na kachestvoto v Evropeyskoto prostranstvo za visshe obrazovanie. (*Оригинално заглавие:* Критериална система на НАОА за оценяване и акредитация в съответствие със Стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование URL: <https://www.neaa.government.bg/ocenjavane-i-akreditacija/metodicheski-dokumenti-na-nacionalnata-agencija-za-ocenjavane-i-akreditacija> (Accessed on 16.08.2017).

NAOA (2016). Kriterii za programna akreditaciya na profesionalno napravlenie/spetsialnost ot reguliranite profesii v saotvetstvie s ESG - chast 1 (1-10) I po smisala na chl.78, al.3 ot ZVO (*Оригинално заглавие:* Критерии за програмна акредитация на професионално направление/специалност от регулираните професии в съответствие с ESG- част 1 (1-10) и по

смисъла на чл.78, ал.3 от ЗВО URL: https://www.unisvishtov.bg/app/quality/CKO_DOCUMENTS/4-Kriterii-PA_PN.pdf (Accessed on 16.08.2017).

БЛАГОДАРНОСТИ

Статията отразява резултати от работата по проект № 2017 - РУ - 01 „Подобряване на вътрешната система за оценяване и поддържане на качеството на обучението и на академичния състав в Русенски университет „Ангел Кънчев“, финансиран от фонд „Научни изследвания“ на Русенския университет.